

Sekretariatet/LH

Telefon 08-4053039

E-post linda.hiljemark@employment.ministry.se

Arbetsmarknadsdepartementet

Yttrande ang. ILO-konvention nr 188 och rekommendation nr 199 om arbete ombord på fiskefartyg

Genom remiss den 18 februari 2008 (A2007/5344/ARM) har ILO-kommittén anmodats yttra sig över de instrument som Internationella arbetskonferensen antog vid sitt 96:e möte i juni 2007, nämligen konvention (nr 188) om arbete ombord på fiskefartyg med tillhörande rekommendation (nr 199).

ILO-kommittén har i sin tur remitterat ärendet till Riksförsäkringsverket, Fiskeriverket, Sjöfartsverket (ärendet handläggs numera av Transportstyrelsen), Arbetsmiljöverket, Svenskt Näringsliv, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges Fartygsbefälsförening, Sjöbefälsförbundet, Sveriges Fiskares Riksförbund och Sveriges kust- och insjöfiskares organisation.

Svenskt Näringsliv och Sveriges kust- och insjöfiskares organisation har avstått från att inkomma med yttrande. TCO har avstått från att lämna synpunkter.

En sammanställning över remissyttrandena (Bilaga 1) samt en översättning av konventionen (Bilaga 2) och rekommendationen till svenska, bifogas (Bilaga 3).

Bakgrund

Efter flera års konsultation med medlemsstaterna antogs konvention nr 188 vid Internationella arbetskonferensens 96:e möte med röstsiffrorna 437 för, två emot och 22 nedlagda. Av de svenska ombuden röstade regerings- och arbetstagarparterna för konventionen medan arbetsgivarrepresentanterna inte deltog i

omröstningen. Rekommendationen antogs med röstsiffrorna 443 för, inga emot och 19 nedlagda.

Konventionen reglerar arbete ombord på fiskefartyg. Syftet med konventionen är att säkerställa att fiskare har anständiga arbetsförhållanden ombord på fiskefartyg med hänsyn till minimikrav på arbete ombord, arbetsförhållanden, bostäder och livsmedel, arbetsmiljö och hälsoskydd samt sjukvård och social trygghet.

Konventionen träder i kraft tolv månader efter den dag då ratifikationer av tio medlemsstater, av vilka åtta är kuststater, har registrerats. Till dags dato har ännu inga ratifikationer registrerats.

På EU-nivå förhandlas just nu ett förslag från kommissionen att bemyndiga medlemsstaterna att ratificera konvention 188. Dessa förhandlingar är ännu inte avslutade.

Konventionens förhållande till svensk lagstiftning

Remissinstanserna har pekat på följande moment i konventionen som anses sakna eller kan sakna motsvarighet i svensk rätt enligt bl. a. följande:

Del I Definitioner och tillämpningsområde

Enligt artikel 2 så är konventionen tillämplig på alla fiskare och alla fiskefartyg som sysslar med yrkesfiske. Yrkesfiskare i Sverige är som huvudregel att anse som egenföretagare. Sveriges Fiskares Riksförbund anser att ILO:s arbete inom området bör begränsas till arbetstagare och är kritiskt till att konventionens tillämpningsområde går utöver detta. Även Transportstyrelsen anför att denna artikel saknar motsvarighet i svensk författning.

Del III Minimikrav för arbete ombord på fiskefartyg

Sjömanslagen (1973:282) är tillämplig vid arbete och tjänstgöring på fiskefartyg. Transportstyrelsen gör ett generellt påpekande att det saknas bemyndigande och instruktioner om tillsyn över efterlevnaden av Sjömanslagen.

Artikel 9 uppställer krav på minimiåldern 16 år och i vissa fall 15 år. Transportstyrelsen anser att Fartygssäkerhetslagen (2003:364) 4 kap. 7 § 2 stycket troligen utgör ratifikationshinder. Enligt denna bestämmelse får personer som fyllt 13 år under vissa villkor anlitas för att utföra lättare fartygsarbete.

När det gäller artiklarna 10-12 om krav på läkarundersökning och läkarintyg påpekar Transportstyrelsen att Sverige inte har ratificerat ILO-konvention 113 om läkarundersökning för fiskare. SJÖFS

1990:8 medger undantag för fiskare om läkarintyg med hälsoundersökning och utgör enligt Transportstyrelsen ratifikationshinder. Arbetsmiljöverket konstaterar också att konventionens artiklar 10-12 om läkarundersökning inte har någon motsvarighet i verkets föreskrifter (AFS 2005:6, 3-4 §§). Arbetet på fiskefartyg finns inte bland de arbeten där medicinsk kontroll är obligatorisk.

Del IV Tjänstgöringsförhållanden

Fiskeriverket påtalar att det i artiklarna 16-21 samt i bilaga II anges att medlemsstaten ska lagstifta om att alla fiskare ska omfattas av ett arbetsavtal. Det anges relativt detaljerat vad avtalet ska innehålla. Något kollektivavtal för fiskare finns inte. De flesta fiskare är inte anställda med fast eller rörlig lön utan beskattas som egna företagare med ersättning enligt ett s.k. lottsystem i enlighet med gammal tradition. Det faktum att yrkesfiskare i Sverige som huvudregel är att anse som egenföretagare påtalas även av Sveriges Fiskares Riksförbund. Transportstyrelsen påpekar beträffande kraven på arbetsavtal att detta enbart är delvis reglerat genom Sjömanslagen vilket kan innebära ratifikationshinder eftersom en heltäckande reglering saknas.

Vidare anför Fiskeriverket att artikel 22 reglerar rekrytering och förmedling av fiskare. Traditionellt har rekryteringen i Sverige skett inom fiskarsamhällena och genom släkt och vänner. I takt med att andra grupper blivit aktuella som fiskare har framförallt utländska rekryteringsföretag kommit in i bilden.

Del V Bostäder och livsmedel

Vad gäller artiklarna 26-28 om krav på bostäder ombord på fiskefartyg så saknas enligt Transportstyrelsen tillräckliga bestämmelser om bostäder och bostäders skyddsanordningar på fiskefartyg i svensk lagstiftning vilket utgör ratifikationshinder.

Del VI Sjukvård, hälsoskydd och social trygghet

Fiskeriverket påtalar att det i artikel 39 stipuleras att medlemsstaten ska lagstifta om att fartygsägaren ska ha ansvar för hälsoskydd och sjukvård för alla fiskare ombord. Alla fiskare är numera inte mantalsskrivna i Sverige och en del är egna företagare.

Del VII Uppfyllelse och tillämpning

Transportstyrelsen påpekar att artiklarna 41,43-44 angående inspektioner ombord på fiskefartyg innebär att Fartygssäkerhetslagen (2003:364) och den behöriga myndighetens tillsynsföreskrifter måste ändras då dessa för närvarande utgör ratifikationshinder.

Del VIII Ändring av bilagorna I, II och III

Bilagorna under Del VIII i konventionen, vilka är en del av de bindande kraven, innehåller enligt Transportstyrelsen genomgående bestämmelser som utgör ratifikationshinder. Bilaga I rör likvärdighet i mätning, bilaga II rör fiskares arbetsavtal och bilaga III rör bostäder ombord på fiskefartyg.

Rekommendationens förhållande till svensk lagstiftning

Arbetsmiljöverket påtalar dels att punkterna 6-10 i rekommendationen angående läkarundersökning inte har någon motsvarighet bland Arbetsmiljöverkets föreskrifter, dels att det inte finns någon sådan förteckning som krävs enligt punkt 49 i rekommendationen över sjukdomar som man vet orsakas av exponering för farliga ämnen eller förhållanden i fiskerinäringen. En lista över arbetssjukdomar bedöms ge en lösning och försvåra att nya sjukdomstillstånd och samband blir accepterade som arbetsskada. Punkt 49 i rekommendationen står således i motsättning till Arbetsmiljöverkets synsätt.

Övriga remissinstanser har inget att erinra eller har inte yttrat sig över rekommendationen.

Synpunkter på översättningen

Transportstyrelsen har inget att erinra mot den preliminära översättningen. Övriga remissinstanser har inte yttrat sig över översättningen.

Sammanfattning av remissinstansernas syn på ratifikationsfrågan

LO och SEKO förespråkar att konventionen ska ratificeras och ser inte att det kommer att behövas några ytterligare åtgärder för att konventionen ska kunna ratificeras.

Sveriges Fiskares Riksförbund är kritiska till att konventionen omfattar även fiskare som inte är arbetstagare men anser att kraven i konventionen redan är uppfyllda genom nuvarande reglering.

Transportstyrelsen anser att Sverige inte till alla delar uppfyller de i konventionen ställda kraven och att omfattande författningsändringar måste göras för att konventionsbestämmelserna ska anses uppfyllda. Även om artiklarna 4 och 5 i konventionen utnyttjas för att göra undantag så bedömer Transportstyrelsen att bristen på relevant reglering är av den arten att undantag inte är tillräckligt för att möjliggöra en ratifikation. Transportstyrelsen kan inte uttala sig om

vilka konsekvenser en eventuell ratifikation skulle medföra för fiskare och de fiskefartyg som sysselsätts med yrkesfiske.

Arbetsmiljöverket påtalar att det finns krav i konventionen som inte motsvarar verkets föreskrifter.

Sjöbefälsförbundet anser att Sverige inte bör särreglera förhållandena för sjömän som arbetar inom fiskerinäringen. Sverige bör, så långt möjligt, ratificera konventionens regler genom att följa den i Maritime Labour Convention angivna standarden och skapa en samlad svensk lagstiftning som är likvärdig för samtliga sjömän ombord på svenska fartyg.

Övriga remissinstanser har inte yttrat sig i ratifikationsfrågan.

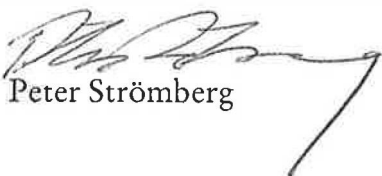
ILO-kommitténs bedömning

Mot bakgrund av det stora antalet ratifikationshinder som remissinstanserna har pekat på kan ILO-kommittén i nuläget inte tillstyrka en ratifikation av ILO-konvention nr 188.

I handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknad ordförande och ledamöterna Hult, Middelman, Söderlöf, Beckman, Edström och Bengtsson samt ersättarna Kovar och Grahl. Närvarande har varit ersättarna Svenson och Engblom, experterna Jacobsson och Petkovska, adjungerade Hanna Schmidt, SKL och Monica Eng Sjölund, Arbetsmarknadsdepartementet, sekreteraren Herzfeld-Olsson samt undertecknad sekreterare.

Arbetsstagarledamöterna har reserverat sig mot beslutet (se reservationen nedan).

För ILO-kommittén

Peter Strömberg

Linda Hiljemark

2009-10-30

Reservation från arbetstagarledamöterna i ILO-kommittén ang yttrandet över ILOs konvention nr. 188 och rekommendation nr. 199 om arbete ombord på fiskefartyg

Det är med beklagan vi som arbetstagarledamöter tvingas reservera oss mot det yttrande som en majoritet bestående av regerings- och arbetsgivarledamöterna i den svenska ILO-kommittén ställt sig bakom och som avvisar en ratifikation av Sverige av ILOs nya konsoliderade konvention och rekommendation om minimivillkor i fiskeindustrin.

Majoritetsyttrandet innebär enbart att man konstaterar att vissa remissinstanser anser att ett antal artiklar i konventionen är i strid med eller är oreglerade i gällande svensk rätt. Vi som arbetstagarledamöter ifrågasätter här inte det faktum att det på ett antal punkter är nödvändigt att göra vissa förändringar för att kunna ratificera konventionen. Men detta är ju inget unikt för Sverige utan situationen torde vara densamma i åtskilliga andra medlemsstater i ILO. Sverige har också vid tidigare tillfällen gjort anpassningar för att tillmötesgå specifika krav i enskilda ILO-instrument. När ILO utarbetar nya konventioner och/eller rekommendationer är syftet för just att förändra verkligheten och ofta att förbättra villkoren för berörda kategorier i arbetslivet och då krävs ofta att nya eller ändrade regler antas i de enskilda medlemsländerna. Utarbetandet av ILO-normer syftar inte till att enbart bekräfta gällande förhållanden i arbetslivet.

Ett medlemskap i ILO innebär att medlemsländerna (regeringarna) i positiv anda ska pröva möjligheten att ratificera och implementera ILOs instrument. ILO-systemet kräver dessutom att länderna regelbundet, i det fall man inte ratificerat konventionen, ska rapportera kring vilka åtgärder man vidtagit för att närma sig ett efterlevande av kraven i instrumentet och på sikt en ratifikation. Tyvärr innebär majoritetsyttrandet att man inte på någon enda punkt rekommenderar att man fortsättningsvis bör pröva möjligheten att anpassa gällande svenska regler till kraven i de nya ILO-instrumenten om arbete i fiskesektorn.

Som arbetstagarledamöter anser vi att den svenska ILO-kommittén har ett vidare ansvar än att enbart redovisa synpunkter från enskilda remissinstanser. Vi anser att man också bör ge rekommendationer som anvisar en väg framåt. Därför föreslår vi att man bör rekommendera den utredare som för närvarande tittar på ratifikationshindren för Maritime Labour Convention (MLC) 2006 att också se på de här anförda ratifikationshindren för fiskeinstrumenten.

Slutligen vill vi som arbetstagarledamöter påminna om det faktum att det pågått ett arbete i ILO i över 10 år när det gäller fiskeindustrin i världen och det faktum att den tillhör en av de farligaste sektorerna ur arbetarskyddssynpunkt med ca 24.000 dödfall per år och ca 24 miljoner olyckor utan dödlig utgång. Detta är också en förklaring till varför de nya instrumenten innehåller en höjning av minimiåldern – en fråga som man nådde en trepartisk enighet om redan i december 1999 vid ILOs Tripartite Meeting on Safety and Health in the Fishing Industry. Som arbetstagarledamöter anser vi det fullständigt oacceptabelt att Sverige inte skulle höja minimiåldern – något som nu således återfinns som en universell miniminorm. Vår syn när det gäller behovet av höjd minimiålder har för övrigt redan tidigare framförts (i september 2003) i samband med behandlingen av frågeformuläret om de nya ILO-instrumenten.

Arbetstagarledamöterna i ILO-kommittén

Ulf Edström Lars Bengtsson Hans-Dieter Grahl Samuel
Engblom

